

Gazetka Gimnazjum
Zespół Szkół im.
Lotników Polskich
w Płocicznie - Tartak

Gim flash

2013, numer 2

KWIECIEŃ

W NUMERZE:

Sejm Wielki...	2
Prace nad ustawą...	3
Uchwalenie...	4
Postanowienia...	5
W sztuce...	6

Majowe święta...

Sejm Wielki... str.2

Prace... str.3

Uchwalenie... str.4

Postanowienia... str.5

Sejm Wielki (1788-1792)

Po katastrofie, jaką był pierwszy rozbiór Polski coraz więcej świątliwych ludzi zdawało sobie sprawę z konieczności przeprowadzenia głębokich zmian ustrojowych. Na drodze do realizacji tych dążeń stał jednak opór sąsiednich mocarstw - Rosji, Austrii i Prus. W interesie tych państw leżało trwale utrzymywanie Rzeczypospolitej w stanie politycznego chaosu, słabości i uzależnienia od potężnych sąsiadów.

Korzystniejsza dla reform sytuacja międzynarodowa nastąpiła w roku 1787. Rosja i Austria podjęły wojnę z Turcją, której z kolei udzieliły poparcia Prusy (wraz z Wielką Brytanią). Występujące wówczas sprzeczności między mocarstwami ościennymi uniemożliwiały im zgodne wystąpienie przeciwko interesom Rzeczypospolitej.

W październiku 1788 roku król Stanisław August zwołał do Warszawy sejm, którego celem było podjęcie dzieła naprawy ustroju Rzeczypospolitej. Ze względu na wagę jego dokonań, sejm ten przeszedł do historii jako Sejm Wielki lub Sejm Czteroletni - od długości jego obrad (1788-1792). Sejm Wielki był sejmem skonfederowanym, czyli nie mógł zostać zerwany za pomocą "liberum veto" i obowiązywała zwykła większość głosów.

Za przeprowadzeniem reform opowiadało się tzw. stronnictwo patriotyczne, na czele którego stał od 1790 roku marszałek wielki litewski Ignacy Potocki. Przeciwko reformom występowało zacięte stronnictwo konserwatywne, zwane również hetmańskim, żądające pozostawienia podstaw dotychczasowego ustroju, zwłaszcza tzw. "wolności szlacheckich".

Sejm Wielki uchwalił m.in. powiększenie stanu wojska z 30 do 100 tysięcy żołnierzy (w praktyce zakończone niepowodzeniem), zniesienie Rady Nieustającej i wprowadzenie tzw. ofiary dziesiątego grosza czyli podatek w wysokości 1/10 dochodów z dóbr szlacheckich i 1/5 z dóbr duchownych. Do najważniejszych reform Sejmu Wielkiego zaliczają się ustawy o reorganizacji sejmików (z 24 marca 1791 roku) i tzw. prawo o miastach (właściwie: "Miasta nasze królewskie wolne w państwach Rzeczypospolitej") rozszerzające prawa mieszczan.

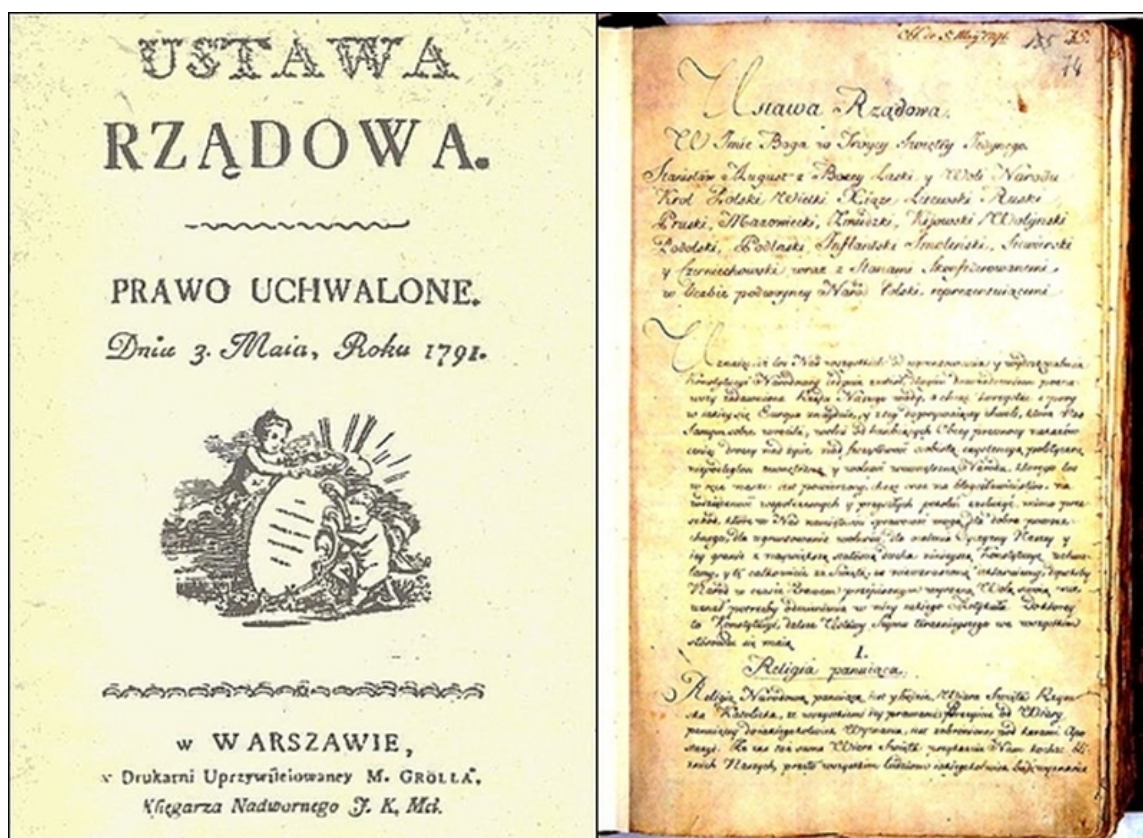

Prace nad "Ustawą Rządową"

Już w październiku 1789 roku rozpoczęto prace nad zasadniczą reformą kształtu ustrojowego Rzeczypospolitej. W ramach obrad **Sejmu Wielkiego** rozpoczęła wówczas deputację (komisję) do "ułożenia formy rządu". W 1790 roku w **Sejmie Wielkim** zwiększyła się liczba zwolenników reform. Doszło wówczas do porozumienia pomiędzy królem **Stanisławem Augustem** a **Ignacym Potockim**, przywódcą **stronnictwa patriotycznego**. Umożliwiło to zwiększenie tempa prac nad ustawą reformującą podstawy ustroju Rzeczypospolitej.

Prace nad ustawą zasadniczą prowadzone były wówczas w tajemnicy. W celu jej zachowania zrezygnowano z omawiania na posiedzeniach plenarnych sejmiku poszczególnych artykułów planowanej ustawy. Zamiast tego planowano przedstawienie projektu ustawy w całości.

Prace nad "Ustawą Rządową" nabrały tempa na początku 1791 roku. Jeszcze w grudniu 1790 roku **Stanisław August** i **Ignacy Potocki** uzgodnili, że król przejmie ogólne kierownictwo nad pracami. Na podstawie wskazówek króla **Stanisława Augusta** opracowane zostały dwa wstępne projekty. Zostały one następnie przedyskutowane z **Ignacym Potockim**, w wyniku czego powstał projekt zwany "Reforma konstytucji". Dokument ten został omówiony z **Ignacym Potockim**, **Stanisławem Małachowskim** i **Hugonem Kołłątajem**, który w marcu 1791 roku opracował projekt zatytułowany "Prawa konstytucyjne".

Uchwalenie Konstytucji 3 maja

Uchwalenie Konstytucji 3 maja, określanej wówczas jako **"Ustawa Rządowa"**, odbyło się w **okolicznościach niemalże zamachu stanu**. Wobec spodziewanego sprzeciwu ze strony posłów stronnictwa hetmańskiego, postanowiono przeprowadzić uchwalenie **"Ustawy Rządowej"** za pomocą pewnego fortelu. Wykorzystano fakt, że większość posłów stronnictwa konserwatywnego nie wróciła jeszcze do Warszawy po świętach wielkanocnych.

2 maja 1791 roku posłowie i senatorowie stronnictwa patriotycznego podpisali akt "asekuracji" przygotowanej konstytucji, tj. zobowiązanie do jej popierania w sejmie. Uchwalenie konstytucji zaplanowano na następną dzień. Wielu posłów przybyło na Zamek Królewski w Warszawie (miejsce obrad **Sejmu Wielkiego**) w tajemnicy, a sam zamek był pilnie strzeżony przez Gwardię Królewską pod dowództwem **Józefa księcia Poniatowskiego**.

3 maja 1791 roku, po rozpoczęciu obrad sejmu jeden z posłów opisał trudną sytuację międzynarodową Polski, zaś **Ignacy Potocki** wezwał króla Stanisława Augusta, by "podał narodowi skuteczne lekarstwo". Wówczas przedstawiono projekt **"Ustawy Rządowej"**.

Dość nieliczni obecni przeciwnicy konstytucji usiłowali nie dopuścić do jej uchwalenia, powołując się głównie na kwestie formalne. Najbardziej histeryczny charakter miało wystąpienie posła Jana Suchorzewskiego, grożącego zabiciem swego sześciolatniego synka w przypadku uchwalenia konstytucji.

Ostatecznie przyjęcie **"Ustawy Rządowej"** odbyło się bez czytania, choć zdecydował o tym przypadek. Gdy jeden z posłów wezwał sejm do przyjęcia konstytucji a króla **Stanisława Augusta** do jej zaprzysiężenia, król podniósł rękę, na znak, że chce przemówić. Zostało to jednak odebrane jako zgoda na złożenie przysięgi. **W tej sytuacji, wobec absolutnej przewagi zwolenników "Ustawy Rządowej", król Stanisław August zaprzysiął Konstytucję 3 maja 1791 roku**, a następnie na czele zebranych udał się na nabożeństwo dziękczynne wśród entuzjazmu zgromadzonych tłumów. 5 maja 1791 roku Konstytucja 3 maja została wpisana do akt grodzkich Warszawy, wchodząc tym samym w życie, a 7 maja 1791 roku marszałkowie sejmu ogłosili uchwalenie **Konstytucji 3 maja** w uniwersale.

Postanowienia Konstytucji 3 maja

Konstytucja 3 maja 1791 roku była pierwszą w Europie i drugą na świecie (po konstytucji Stanów Zjednoczonych) nowoczesną, spisaną konstytucją. Jej kształt był wzorowany na aktach ustrojowych Wielkiej Brytanii i Stanów Zjednoczonych. Bardzo widoczny w niej był wpływ myśli oświeceniowej. "Ustawa Rządowa", czyli Konstytucja 3 maja 1791 roku wprowadziła w Rzeczypospolitej ustrój monarchii konstytucyjnej.

Konstytucja 3 maja zastąpiła wolną elekcję króla monarchią dziedziczną w dynastii saskiej. Sejm był naczelnym organem władzy i dysponował pełnią funkcji ustawodawczych. **Zachowano podział Sejmu na senat i izbę poselską**, ale rola senatu została ograniczona. Posłowie na sejm wybierani mieli być na sejmikach, ale czynne prawo **wyborcze ograniczono do szlachty posesjonatów (pozbawiając tego prawa szlachtę "gołotę" tzn. pozbawioną ziemi)**. W skład izby poselskiej mieli też wejść tzw. plenipotenci, czyli reprezentanci miast z prawem głosu w kwestiach dotyczących mieszczaństwa.

Wprowadzony został **trójpodział władzy** (na oddzielne od siebie: władzę ustawodawczą, wykonawczą i sędziowską). **Monarcha stał na czele władzy wykonawczej, tzw. Straży Praw. Zniesiono jednocześnie instytucję liberum veto i zabroniono zawiązywania konfederacji.** Na mocy Konstytucji 3 maja zrównano prawa polityczne szlachty i mieszczan. **Pozostawiono pańszczyznę, ale chłopci zostali postawieni pod ochroną prawną państwa.**

Mieszczanie z miast królewskich otrzymali wolności osobiste, takie jak prawo neminem captivabimus (zakaz aresztowania bez nakazu sądowego) i prawo sprawowania urzędów zastrzeżonych dotąd dla szlachty. Mieszczanie otrzymali też prawo nobilitacji za zasługi do stanu szlacheckiego. Przepisy te mogły zostać rozciągnięte na mieszczan z miast prywatnych.

Następstwa uchwalenia Konstytucji 3 maja

Uchwalenie Konstytucji 3 maja wywołało gwałtowny sprzeciw zarówno członków stronnictwa konserwatywnego, jaki i mocarstw ościennych, zainteresowanych w utrzymaniu słabości Rzeczypospolitej. Z polecenia cesarzowej Rosji Katarzyny II, posłuszni jej przywódcy stronnictwa konserwatywnego: **Szczęśny Potocki, Seweryn Rzewuski i Ksawery Branicki** zawiązali potajemnie w Petersburgu 27 kwietnia 1792 roku, a następnie ogłosili 14 maja 1792 roku zawiązanie tzw. konfederacji targowickiej. Celem jej było obalenie postanowień Konstytucji 3 maja i przywrócenie wcześniejszych zasad ustrojowych. 18 maja 1792 roku licząca 100 tysięcy żołnierzy armia rosyjska wkroczyła na ziemie Rzeczypospolitej, **rozpoczynając wojnę polsko-rosyjską.** Pomimo odniesienia kilku lokalnych sukcesów, licząca tylko 57 tysięcy żołnierzy armia polska nie była w stanie powstrzymać najazdu. **Ostatecznie, 24 lipca 1792 roku król Stanisław August Poniatowski, lądując się, że zapobiegnie w ten sposób kolejnemu rozbiorowi Polski, wydał rozkaz zaprzestania walk i przystąpił do konfederacji targowickiej.**

W wyniku kapitulacji króla Stanisława Augusta, władza w Rzeczypospolitej przeszła w ręce targowiczian. **Natychmiast unieważnili oni niemal wszystkie postanowienia Konstytucji 3 maja**, zaś wielu zwolenników reform zostało zmuszonych do udania się na emigrację. Swoistą "karą" za próbę przeprowadzenia reform mających uniezależnić Rzeczpospolitą od potężnych sąsiadów był **drugi rozbiór Polski.** Próba powstrzymania ostatecznego upadku Rzeczypospolitej było powstanie kościuszkowskie (insurekcja kościuszkowska). Jego niepowodzenie przesądziło o losach państwowości polskiej. **Dokonany w 1795 roku trzeci rozbiór Polski zakończył na długi okres jej niepodległe istnienie.**

ZESPÓŁ REDAKCYJNY:

Wiktoria Cichosz
Kordian Klimaszewski
Martyna Kolenkiewicz
Michał Romanowski

Zespół Szkół im. Lotników Polskich
w Płocicznie - Tartak
16-402 Suwałki

Tel.: (0-87) 563-90-27

e-mail: plociczno@wp.pl

**Gazetka Gimnazjum
im. Lotników Polskich
w Płocicznie - Tartak**

**ODWIEDŹ NASZĄ
STRONĘ
www.plociczno.pl**

Konstytucja 3 maja w sztuce...

1. Uchwalenie Konstytucji 3 Maja - grafika ze zbiorów Biblioteki Narodowej.

2. Widok Sejmu w czasie uchwalania Konstytucji 3 maja 1806 - Kazimierz Wojniakowski.

3. Konstytucja 3 Maja 1791 roku – obraz Jana Matejki

